

Klemen Terézia

A Boldogasszony hava, január

Januárt Janusról, a „kétarcú” istenségről nevezték el a rómaiak, akik vidáman várták az újévet, hogy hasonlóan peregienek a napok egész évben. Ovidius szerint „Minden kezdésben benne a jó meg a rossz.” Az emberek inkább a jót szerették volna kiemelni, ezért édes ételeket ettek és megajándékozták egymást.

JANUÁR 1., ÚJÉV NAPJA

Január 1-je a Julius Caesar-féle naptárreform után, i. e. 153-tól vált évkezdő nappá. Hazánkban az egész középkoron át az év kezdetét karácsonytól, december 25-től számították. A január 1-jei évkezdést a Gergely-féle naptárreform (1582) óta vált általánossá, véglegessé 1691-ben, amikor XI. Ince pápa tette meg e napot a polgári év kezdetévé. Az egyházi év advent első napjával kezdődik. A legtöbb népszokás, hagyomány is január 1-jéhez fűződik:

■ Ha az első újévi látogató férfit, az szerencsét hoz. Férfi látogató esetén hím állatszaporulatra, nő esetén nőtény állatokra számítottak a következő esztendőben.

■ Újév napján semmit sem adnak ki a házból, mert akkor egész éven át minden kimegy onnan.

■ Munkatiltó nap lévén tilos volt a főzés, mosás, varrás, állatok befogása stb. Mosni már karácsony első napjától január 2-ig nem lehetett, mert – a száradni kített bőrök példáján – a felakasztott száradó ruhák sok elhullott állatot jelentenek a következő évre.

■ Ami e napon történik valakivel, az ismétlődik egész évben, ezért az emberek tartózkodtak a veszekedéstől, verekedéstől.

■ Az újesztendei jósló, varázsló eljárásoknak igen fontos része volt a táplálkozás, a megszabott ételek fogyasztása, illetve bizonyos ételek szigorú tiltása. Tilos baromfihúst enni, mert az elkaparja vagy elrepíti a szerencsét, a disznóhús viszont előtúrja azt. Előnyben részesítik ilyenkor a szemes terményeket (lencse, rizs, köles), abban a hitben, hogy a sok apró mag pénzbőséget jelent a következő esztendőben. Hajdúszoboszlón azonban tilos volt a kása evése, mert attól tartottak, hogy kiütések lesznek.

■ A kimondott szó varázserejébe vett hit az alapja a köszöntés szokásának. Újévkor házról házra jártak a felnőttek és a gyerekek, akik vidékenként különböző tréfás köszöntőket eszeltek ki. Természetesen akadtak komoly évértékelő vagy életreceptet tartalmazó köszöntők is.

2016

Végy tizenkét hónapot, tisztogasd meg bosszúságtól, keserúségtől, félelemtől! Mindegyiket osszad 30-31 részre úgy, hogy egész évre éppen kitarson! Minden napot osszál el úgy, hogy egy rész munka, két rész öröm, humor és pihenés mindenképpen maradjon! Végy három püpozott evőkanál reménykedést, egy evőkanál toleranciát, némi kis iróniát és egy csipetnyi tapintatot! Önts le az egészet bőségesen szeretettel, majd dí-

szítsd fel egy csokornyai figyelmességgel, és szervírozd egy pohárka emlékezettel!

JANUÁR 6., VÍZKERESZT

Vízkereszt vagy háromkirályok napja a karácsonyi ünnepek zárónapja és a farsang kezdőnapja. A keleti egyház ezen a napon ünnepli Jézus születését. A Gáspár, Menyhért, Boldizsár néven emlegetett napkeleti királyok az utasok, útonjárók, vendégfogadósok védőszentjei voltak.

Január 6-án a katolikus falvakban országsszerte szokás volt a víz- és házszentelés. A házszentelés neve *koleda* volt. A Nyitra megyei Menyhén, Béden, Szalakuszon újévtől háromkirályok napjáig tartott a koleda. A pap, a kántor, a három falu egyházfia és két ministráns gyerek minden házhoz elment. Énekeltek, a pap megszentelte, megfüstölte a házat, a kántor az ajtóra felírta a három király nevének kezdőbetűit. Utána a háziak megvendégelték őket. Az emberek egy zsákba szilvát, diót, lisztet, szalonnát, kolbászt szedtek, amit a pap és a kántor osztott szét egymás között. Egyharmad volt a kántoré, kétharmad a papé.

JANUÁR 18., PIROSKA NAPJA

Ehhez a naphoz időjárás regula fűződik:

Ha Piroska napján fagy,

Negyven napig el nem hagy!

Piroska napjához házasságjósító hiedelem is kapcsolódik: az a lány, aki ezen a napon piros kendőt köt a nyakába, még abban az esztendőben férjhez megy.

JANUÁR 21., ÁGNES NAPJA

Ágnes napjához is időjárás hiedelem kapcsolódik:

Ha Ágnes hideg, engesztel Vince, hogy teljék a pince.

Egyes vidékeken a várandós asszonyok sós vízben mosdottak ezen a napon, hogy a gyermekeik egészségesek legyenek.

Tápiósápról Ágnes-köszöntőt gyeyeztek le. Karácsonyfát díszítettek fel a legények, és azzal mentek a lányokhoz köszönteni:

Gyöttem köszönteni én az Ágnesokat, máma tartják patrónus napjukat. Rózsaszín hajnalka szálljon ezen házra, a házigazdára, a gazdasszonyára. Éljen, éljen, éljen sokáig.

JANUÁR 22., VINCE NAPJA

Vince napján a szőlőtermelők figyelték az időjárást. Szép, napos idő esetén jó, ellenkező esetben rossz bortermésre jósoltak. A közismert időjárás regula így hangzik:

Hogyha szépen fénylik Vince, Megtelik borral a pince.

JANUÁR 26., PÁL NAPJA

A napot Pálfordulónak vagy Pálfordulásnak is nevezik, a bibliai Saul megtérésére utalva. A néphitben időjárás-, termés- és haláljósítás napja. A szép, derült idő sokfelé azt jelentette, hogy még hosszan tartó hidegre lehet számítani.

Ha Szent Pál ideje tiszta, bőven terem mező, puszta.

Kalácska József

Kilencven éve született Czókoly Béla

Felvidéki magyar pedagógusközösségünknek vannak országos hírű, legendás nagy tanáregyéniségei. Ezek egyike Czókoly Béla, aki 1925. november 20-án született Rimasimonyiban. Az elemi iskolát szülőfalujában végezte, majd tanulmányait a rimaszombati gimnáziumban folytatta. A háborút követő hontalanság éveiben szökött magántanulónként a Lévy József Református Gimnáziumban érettségizett Miskolcon. Egyetemi tanulmányait a Pázmány Péter Tudományegyetemen kezdte, és 1951-ben ugyanazon, Eötvös Lóránt Tudományegyetemre átkeresztelt intézményben szerzett matematika-fizika szakos tanári oklevelet. Maradhatott volna Magyarországon, ám Ő eljött az egy éve újraindított magyar gimnáziumba, Komáromba, ahol 1951 áprilisától 1989-es nyugdíjba vonulásáig 38 éven át tanított.

A Tanár Úr egyénisége, igazságszeretete, következetessége, precizitása, igényessége, megalkuvást nem tűrő igazságos szigora legendává nőtt. Oktatott tantárgyainak kiváló tudása révén tiszteletet váltott ki a diákok, szülők és tanártársak körében. Megalapozta és gyarapította az intézmény matematikában és fizikában elért sikereit és későbbi jó hírnevét. Iskolát teremtett az iskolán belül. Generációkban rakta le a természettudományos gondolkodás alapjait, melyekre építve tudta megvalósítani továbbtanulási tervét sok száz felvidéki magyar fiatal. Hosszú éveken át zsinórmértéket tartott diákjai, majd a kollégáivá lett egykori tanítványai elé is. Úgy tudott szigorú lenni, hogy hangját soha nem emelte fel. Életében legenda lett, történetek sokasága hangzik el az érettségi és öregdiák találkozókön vele kapcsolatban. Életének nyolcvannyolcadik évében hunyt el 2013. április 19-én. Temetési istentiszteletén Isten ígéjét kívánsága szerint egykori tanítványa, dr. Erdélyi Géza nyugalmazott református püspök hirdette.

Tanári munkássága és a magyar nyelvű oktatást szolgáló életpályája elismeréseképpen 1995-ben az akkor első ízben kiadott Czabán Samu-díjban részesült. Ugyanabban az évben Polgármesteri-díjjal, majd 2006-ban Komárom önkormányzata Pro Urbedíjjal jutalmazta Őt.

2011-ben az Eötvös Lóránt Tudományegyetemen átvette gyémántdiplomáját.

E sorok írója 1964 szeptembere óta ismerte a Tanár Urat. Diákként legemlékezetesebb „beszélgetésünk” 1967 tavaszára datálódik, amikor a főiskolára való jelentkezésemkor kétségek közt Hozzá fordultam tanácsért. Így hát az egyik matematikaóránk végeztével félénken odaszegődtem a Tanár Úrhoz, s míg a fizikumig értünk, elmondtam neki problémámat. Ő türelmesen meghallgatott, végigmért, és csak ennyit mondott: „*Meg kell próbálni, fog az menni!*” ... majd becsukódott mögöttem a fizikum ajtaja.

Ez a mondat csengett vissza fülemben mindig, amikor valamilyen nehézségem volt főiskolai és egyetemi tanulmányaim alatt. Ez a mondat mindig erőt adott, mert ha Czókoly tanár úr bízik bennem, akkor nem csüggedhetek el, az akadályokat, nehézségeket le kell győznom. Hogyan állhatok meg előtte, ha megfutamodom?

Köszönöm, Tanár Úr, ezt a mondatot! Ha fél óráig beszélgettünk volna, lehet, hogy semmire sem emlékeznék, ám ez a tömör mondat biztatást adott, lelkesített. Így lett számomra vezérigévé. S én, az akkori megszeppent diák, nem gondoltam, hogy tizenégy év elmúltával a Tanár Úr éppen nekem adja át íróasztalát és székét – amelyeket a mai napig használok – a gimnázium fizikumában. Csak remélni merem, hogy negyvenöt éves pedagógusi pályából a komáromi gimnáziumban eltöltött harmincöt tanári évem alatt sikerült azt a szellemiséget továbbadnom, amit e halk szavú embertől mint egykori tanítvány és tanártárs kaptam, ellestem.